

родно-заповідного фонду становить 147,5 тис. га, тобто розбіжність від даних статистики становить 14,0 тис. га. Така розбіжність щодо площі ПЗФ зумовлена тим, що статистика наводить дані тільки за трьома об'єктами ПЗФ, а саме: Карпатським біосферним заповідником та Ужанським і Синевірським національними природними парками, площа яких становить 133,5 тис. га. Головне управління статистики в Закарпатській області не враховує дані про 33 об'єкти заказників загальнодержавного значення, площа яких становить 14,3 тис. га. Серед заказників значну площу займають 4 об'єкти загальнозоологічних заказників, площа яких – 6,8 тис. га; ботанічні – 3,1 тис. га; лісові – 1,9 тис. га; ландшафтні – 1,5 тис. га та ін.

Закарпатська область характеризується й широкою екологічною мережею, площа якої – 983,9 тис. га, що становить 77,1 % загальної площі території регіону. При цьому за розмірами екологічної мережі та природно-заповідного фонду вона вирізняється на фоні більшості регіонів України. В екологічну мережу входять усі площі сіножатей, пасовищ, лісів та інших лісовкритих території регіону. Однак, маючи розгалужену екологічну мережу, область водночас обмежена в орних землях, якими найменш забезпечена серед усіх регіонів України.

Для екологічної мережі, особливо для природно-заповідного фонду (за винятком заповідної зони, де взагалі заборонена господарська діяльність) обов'язкове дотримання засад та принципів раціонального природокористування, оскільки тут пріоритетне значення має охорона природи.

IV. Висновки. Значна територія Закарпатської області входить до складу гірської системи

Карпат. Велику питому вагу в загальній площі області має екологічна мережа (частка якої становить 77,1 %), у тому числі природно-заповідний фонд (11,6 % території області та 15,0 % площі екологічної мережі).

Значна площа екологічної мережі та ПЗФ зумовлює необхідність дотримання засад та принципів раціонального природокористування, в системі якого пріоритетна роль належить природоохоронній діяльності. Враховуючи вигідне гео економічне розташування регіону в межах прикордонного співробітництва із чотирма суміжними країнами-членами Євросоюзу, доцільно через екологічні коридори об'єднати екомережу України із сусідніми державами, території яких входять до Карпатської гірської системи.

1. Екологічна енциклопедія : У 3 т. Т. 3: О-Я. – К. : ТОВ „Центр екологічної освіти та інформації”, 2008. – 472 с.

2. Економічна енциклопедія. Т. 3. – К. : Академія, 2002. – 952 с.

3. Павлов О. І. Сільські території України : історична трансформація парадигми управління / О.І. Павлов. – Одеса : Астропринт, 2006. – 360 с.

4. Статистичний щорічник Закарпаття за 2009. – Ужгород: Головне управління статистики у Закарпатській області, 2010. – 543 с.

5. Україна : основні тенденції взаємодії суспільства і природи у XX ст. (географічний аспект) / За ред. Л. Г. Руденка. – К. : Академперіодика, 2005. – 320 с.

The article reviews the nature and value of ecological network and protected areas of the Transcarpathian region, all of whose territory is part of the Carpathian mountain range. Detailed analysis of ecological networks and territorial characteristics protected areas, grounded priorities conservation, restoration and environmental protection and rational nature.

УДК 334.02

Циглик І. І., Морицян В. Ф.

ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ І ВПЛИВ ЛЮДСЬКОГО ФАКТОРУ НА РЕЗУЛЬТАТИ РОЗРОБКИ ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ

У статті розглядаються проблеми сутності планування виробничої програми в системі контролінгу і впливу людського фактору на результати розробки виробничої програми.

Ключові слова: виробнича програма, конт-

ролінг, система контролінгу, планування на підприємстві, виробнича програма

I. Вступ. Виробнича програма – це сукупний документ, що характеризує завдання колективу по виробництву продукції, наданні послуг

на відповідний період і забезпечення виконання обсягу виробництва з досягненням відповідних показників по використанню матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, одержання прибутку і здійснення розширеного відтворення по передбачених виробничих і соціальних показниках.

II. Постановка завдання. Об'єктом дослідження виступає ТзОВ «УНІПЛИТ», яке займається випуском деревоволокнистих плит (ДВП), єдиним в Україні методом – мокрим способом. Підприємство забезпечує глибоку переробку деревини – створено процес безвідходного виробництва. Предметом написання роботи є виробнича діяльність підприємства в питанні планування виробничої програми на основі здійснення економічного аналізу господарської діяльності і використання методів контролю в системі підприємництва. Підприємство об'єднує три види потужності: виробництво ДВП, оздоблення ДВП і фанерне виробництво. В комплексі вони дозволяють, разом з лісовою і деревообробною галузями, забезпечити повне використання лісосировинних ресурсів.

Процес виробництва – безперервний (2 зміни по 12 годин). Підприємство забезпечує виготовлення екологічно чистої продукції. Цим і відрізняється технологічний процес досліджуваного підприємства від технологічного процесу інших підприємств, які виготовляють даного виду продукцію. В результаті цього продукція ТзОВ «УНІПЛИТ» користується великим попитом і має можливість для подальшого розвитку в перспективі.

III. Результати. Основними показниками, що характеризують сутність планування вироб-

ничої програми є результати поведеного економічного аналізу за попередній період і планові показники майбутнього періоду: обсяг виробництва в натуральних і вартісних величинах, чисельність працюючих, продуктивність праці, затрати на 1 гривню товарної продукції.

Виробнича програма підприємства обмежується діючою виробничою потужністю і наявною на підприємстві для використання сировиною.

Краще використання ресурсів може забезпечити в найближчий період збільшення обсягу виробництва на 10 – 15 %.

Обсяг виробничої програми по виробництву ДВП на підприємстві визначається на основі розрахунку величини виробничої потужності. При розрахунку величини виробничої потужності і виробничої програми використовують наступні показники:

- кількість днів місяця – 30 днів;
- середня кількість годин в місяць – 720 годин (30*24);
- планово-профілактичні роботи (ППР) – 2 зупинки в місяць по 12 годин (24 години);
- тривалість переходу на інший вид в місяць – 72 години;
- чистий час роботи обладнання в місяць – 624 години;
- коефіцієнт використання обладнання – 0,87;
- продуктивність лінії (по пресу) – 7,5 за-пресовок/год;
- площа 1-єї за-пресовки – 275 м².

Середньомісячна потужність становить:

$$7,5 * 720 * 0,87 * 275 = 1291,95 \text{ тис. м}^2$$

На цій основі плановий обсяг виробництва становитиме:

Таблиця 1

Плановий обсяг виробництва

місяць	випуск ДВП, тис. м ²	
	2,5 мм	3,2 мм
Січень	624,34	220,35
Лютий	763,71	254,57
Березень	905,37	258,68
Квітень	858,00	257,40
Травень	562,06	210,77
Червень	783,75	247,50
Липень	905,37	258,68
Серпень	830,32	249,10
Вересень	858,00	257,40
Жовтень	0,00	0,00
Листопад	858,00	257,40
Грудень	905,37	258,68
за рік	8854,30	2730,53

На рівень використання виробничої потужності і виконання виробничої програми великий вплив має людський фактор – матеріальне і моральне стимулювання. У 2008 році чисельність працюючих на підприємстві в порівнянні з 2006 роком зменшилась на 197 осіб (на 24,4 %), продуктивність праці зросла на 68,8 %. Цього колектив досягнув в результаті удосконалення організації оплати праці. Заробітна плата на 1-го працівника зросла на 76,2 %, з 842,7 грн. 2006 року, до 1484,9 грн. 2008 року.

На результати діяльності також впливають методи нормування і бюджетування затрат на виробництво продукції. На основі розроблених норм на підприємстві складають бюджети, тобто складається собівартість одиниці вимірювання продукції.

Метод нормування і бюджетування дає змогу попередньо визначити затрати на виробництво продукції, прибуток і рентабельність виготовленої продукції, як за планом, так і по фактичних величинах (показниках).

На основі розроблених окремих бюджетів і норм витрат складається зведений кошторис затрат на виробництво продукції. Він окремо складається на деревоволокнисту плиту – рентабельність 25 % (таблиця 4), і на деревоволокнисту плиту оздоблену – рентабельність 5,4 % (таблиця 5). На прикладах таблиць 4 і 5 наводяться приклади розрахунку по даних підприємства за 2008 рік. Ці показники наведених таблиць враховуються при розробці плану-прогнозу на майбутній період.

Плановий обсяг виробництва становитиме 11584,83 тис. м². Коефіцієнт використання ви-

Таблиця 2

Собівартість виробництва ДВП на тис. м² (товщиною 2,5 мм)

	од. вим.	норма	ціна за одиницю, грн.	Сума, грн.
Техсировина (техдрова)	м ³	6,18	150	927,00
Основні матеріали				
Парафін нафтовий	кг	11,30	7,05	79,66
Лігносульфонат технічний	кг	0,74	5,04	3,73
Сода каустична	кг	0,60	8,20	4,92
Тринатрійфосфат	кг	0,40	7,00	2,80
Емульсол	кг	0,54	28,00	15,12
Сірчаноокислий алюміній	кг	0,40	6,68	2,67
Пакувальні матеріали				
Піддон дерев'яний	шт	1,07	100,00	107,00
Стрічка пакувальна поліпропіленова	м/п	30,60	0,21	6,43
Кутник поліпропіленовий	шт	15,00	0,71	10,65
Скоби дротяні	шт	5,36	0,27	1,45
Загальна сума прямих витрат	грн.	—	—	1161,43

Таблиця 3

Собівартість виробництва ДВП на тис. м² (товщиною 3,2 мм)

	од. вим.	норма	ціна за одиницю, грн.	Сума, грн.
Техсировина (техдрова)	м ³	8,31	150	1246,50
Основні матеріали				
Парафін нафтовий	кг	14,50	7,05	102,22
Лігносульфонат технічний	кг	1,00	5,04	5,04
Сода каустична	кг	0,70	8,20	5,74
Тринатрійфосфат	кг	0,40	7,00	2,80
Емульсол	кг	0,54	28,00	15,12
Сірчаноокислий алюміній	кг	0,80	6,68	5,34
Пакувальні матеріали				
Піддон дерев'яний	шт	1,43	100,00	143,00
Стрічка пакувальна поліпропіленова	м/п	40,60	0,21	8,53
Кутник поліпропіленовий	шт	20,00	0,71	14,20
Скоби дротяні	шт	7,14	0,27	1,93
Загальна сума прямих витрат	грн.	—	—	1550,42

Таблиця 4

Фактична калькуляція собівартості ДВП ТЗОВ «Уніплит» за 2008 рік

елементи витрат	всього, тис. грн.	на одиницю продукції, грн.
валовий випуск ДВП, тис.м ²	12000,00	
товарний випуск ДВП, тис.м ²	9200,00	
Сировина	8812,02	0,73
основні матеріали	999,95	0,08
Електроенергія	5227,39	0,44
Газ	6860,74	0,57
Техоснастка	812,41	0,07
Запчастини	910,91	0,08
допоміжні матеріали	1269,7	0,11
паливо-мастильні матеріали	1042,81	0,09
малоцінний інвентар	188,52	0,02
заробітна плата	4946,47	0,41
відрахування на соціальне страхування	1843,6	0,15
амортизаційні відрахування	3169,02	0,26
відходи (віднімаються)	240,51	0,02
інші виробничі витрати	825,12	0,07
виробнича собівартість	<u>36668,15</u>	<u>3,06</u>
адміністративні витрати, витрати ПСО	725,39	0,06
адміністративні витрати (від розподілу)	1785,15	0,15
витрати на збут	974,64	0,08
повна собівартість	<u>40153,33</u>	<u>3,35</u>
середньо реалізаційна ціна, грн.		4,15
норма прибутковості, %		25

Таблиця 5

Фактична калькуляція собівартості ДВП фарбованої (ДВПО) ТЗОВ «Уніплит» за 2008 рік

елементи витрат	всього, тис. грн.	на одиницю продукції, грн.
випуск ДВПО, тис.м ²	2726,99	
Сировина	8225,86	3,02
основні матеріали	4308,35	1,58
Електроенергія	222,13	0,08
Техоснастка	136,25	0,05
Запчастини	24,61	0,01
допоміжні матеріали	40,29	0,01
заробітна плата	490,65	0,18
відрахування на соціальне страхування	195,92	0,07
амортизаційні відрахування	564,15	0,21
відходи (віднімаються)	140,24	0,05
інші виробничі витрати	446,82	0,16
виробнича собівартість	<u>14514,79</u>	<u>5,32</u>
невиробничі витрати	1383,17	0,51
повна собівартість	<u>15897,96</u>	<u>5,83</u>
середньо реалізаційна ціна, грн.		6,15
норма прибутковості, %		5,4

робничої потужності складе 0,77. Це можна пояснити великими втратами часу роботи устаткування: ППР і перехід на виробництво іншого виду. Зменшивши ці втрати – збільшимо коефіцієнт використання обладнання, чим збільшимо обсяги виробництва і коефіцієнт використання виробничої потужності. Для цього підприємству рекомендується зосередити виробництво на ДВП товщиною 2,5 мм, як основного виду продукції, навесні і вересні місяці.

Як бачимо після того як виробництво зосе-

IV. Висновки. В результаті проведеного дослідження видно, що на виробництво продукції має вплив людський фактор, методи нормування і бюджетування. Принципи стандарт-кост і директ-костінг системи контролінг дають можливість збільшити обсяг виробництва на 9 % і знизити затрати на виробництво на 666,26 тис. грн. (таблиця 7), у тому числі за рахунок зниження амортизаційних відрахувань в сумі 285,21 тис. грн., адміністративних витрат – 226 тис. грн. та інших витрат в сумі 155,1 тис. грн.

Таблиця 6

Плановий обсяг виробництва з використанням виявлених резервів

Місяць	випуск ДВП, тис. м ²	
	2,5 мм	3,2 мм
Січень	624,34	220,35
Лютий	763,71	254,57
Березень	1437,10	0,00
Квітень	1387,65	0,00
Травень	997,98	0,00
Червень	783,75	247,50
Липень	905,37	258,68
Серпень	830,32	249,10
Вересень	1387,65	0,00
Жовтень	0,00	0,00
Листопад	858,00	257,40
Грудень	905,37	258,68
за рік	10881,25	1746,28
всього плити	12627,53	

редиться на одному виді ДВП у березні, квітні, травні і вересні місяці, втрати робочого часу зменшились на 36 %, а обсяг виробництва зріс на 1042,70 тис. м², що складає 9 %.

Розрахуємо економічний ефект виявлених резервів:

1) спочатку визначимо планові витрати на 2009 рік, збільшивши їх на 9% (як змінні, так і постійні витрати);

2) у наступну графу переносимо розраховані змінні витрати, постійні витрати залишаємо на рівні 2008 року;

3) розраховуємо відхилення між прогнозованим показником, з використанням виявлених резервів, і плановим показником.

На основі всього вище сказаного можна зробити висновок, що ТзОВ «УНПЛИТ» є комплексним підприємством, яке забезпечує безвідходне виробництво, вмело використовує людський фактор, забезпечує рентабельну виробничу діяльність, виготовляє екологічно чисту конкурентоспроможну продукцію, постійно виявляє резерви росту і вмело їх використовує, що є добрим прикладом для підприємств досліджуваної галузі не лише регіону, а й України в цілому.

1. Цигилик І., Бибик Я., Ємбрик М., Паращин В. Економіка підприємства (в питаннях і відповідях): навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дис-

Витрати	2008 рік	Плановий показник 2009 року	Плановий показник з використанням резервів	Відхилення
1	2	3	4	5
елемент витрат	значення	п.2+резерв	змінні витрати переносимо з п.3, постійні – з п.2	п.3-п.4

Розрахунок економічного ефекту від виявлених резервів збільшення виробництва

Елементи витрат	2008 рік, тис. грн.	Плановий показник 2009 року, тис. грн.	Плановий показник з використанням резервів, тис. грн.	Відхилення, тис. Грн.
1	2	3	4	5
випуск ДВП, тис. м ²	12000,00	12627,53	—	—
сировина	8812,02	9605,10	9605,10	0,00
основні матеріали	999,95	1089,95	1089,95	0,00
електроенергія	5227,39	5697,86	5697,86	0,00
Газ	6860,74	7478,21	7478,21	0,00
техоснастка	812,41	885,53	812,41	73,12
запчастини	910,91	992,89	910,91	81,98
допоміжні матеріали	1269,70	1383,97	1383,97	0,00
паливо-мастильні матеріали	1042,81	1136,66	1136,66	0,00
малочінний інвентар	188,52	205,49	205,49	0,00
заробітна плата	4946,47	5391,65	5391,65	0,00
відрахування на соціальне страхування	1843,60	2009,52	2009,52	0,00
амортизаційні відрахування	3169,02	3454,23	3169,02	285,21
відходи (віднімаються)	240,51	262,16	262,16	0,00
інші виробничі витрати	825,12	899,38	899,38	0,00
виробнича собівартість	36668,15	39968,28	39527,97	440,31
адміністративні витрати, витрати ПСО	725,39	790,68	725,39	65,29
адміністративні витрати (від розподілу)	1785,15	1945,81	1785,15	160,66
витрати на збут	974,64	1062,36	1062,36	0,00
повна собівартість	40153,33	43767,13	43100,87	666,26

ципліни. – Івано-Франківськ: ІМЕ “Галицька Академія”, 2006. – 208 с.

2. Цигилик І. І. Контролінг: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – Івано-Франківськ: ІМЕ “Галицька Академія”, 2006. – 144 с.

3. Цигилик І. І., Морицян В. Ф., Морицян О. М. Регулювання, прогнозування і планування в системі внутрішнього економічного механізму. Економіка, фінанси, право. 2009. – № 4.

4. Шенімко Г. Ф. Контролінг: посібник (для студентів економічних спеціальностей усіх форм навчання). – К.: Вид-во Європейського університету, 2005. – 136 с.

In this article the problems of essence of planning of the production program in the system of контролінгу and influencing of human factor are examined on the results of development of the production program.

УДК 330.322:661.1(477.86)

Гринів Л. В., Лужний В. В.

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХІМІЧНОЇ ТА НАФТОХІМІЧНОЇ ГАЛУЗЕЙ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У статті проаналізовано стан іноземного інвестування в хімічну та нафтохімічну галузь промислового виробництва Івано-Франківської області, виявлено основні тенденції закордонного інвестування в цю галузь.

Ключові слова: *прямі іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, хімічна та нафтохімічна галузь.*

І. Вступ. Івано-Франківська область є потужним хімічним та нафтохімічним промисло-

вим центром України. Підприємствами області виготовляється близько 15% синтетичних барвників, 25% пластмас у первинних формах від загальнодержавного виробництва. Загалом на хімічних та нафтохімічних організація області обсяг реалізованої продукції становить 2-3% загальноукраїнського. І цей показник знижується, що зумовлено значним впливом економічної кризи 2008-2009 рр. та невисоким рівнем залучення іноземних інвестицій до промисловості області.